Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Research Institute
DJANGO
Skopje

Насърчаване на активно включване на хора в неравностойно положение, изключени от редовното участие в масови спортове

E-Brochure

Partners:

CEIPES
CENTRO INTERNAZIONALE PER LA PROMOZIONE DELL'EDUCAZIONE E LO SVILUPPO

FOOTURA

603091-EPP-1-2018-1-MK-SPO-SSCP

Съдържание:

1. Анализ на страните
2. Целеви групи
3. Достъпен спорт; примери, препоръки и добри практики

За какво е проектът PAIS?

Общата цел на проекта е да способства за активиране на хората в неравностойно положение и на спортния персонал и тяхното включване чрез подобряване на техните умения, образование, квалификация и улесняване на интеграцията им в масовия спорт. Тази всеобхватна цел е разделена на конкретни цели, включващи конкретни намеси на три фронта:

Цел 1: Подобряване на ефективността на работещите в спорта и социалните услуги, особено на тези, които се занимават с масови спортове, като начин за насърчаване на социалното приобщаване на уязвими групи и групи в неравностойно положение чрез подпомагане на професионалисти и учители от организациите за адаптирано образование при хора с увредено зрение.

Цел 2: Овластяване на уязвимите групи и групите в неравностойно положение и даването им на основни умения и опит, необходими за преодоляване на препятствията, с които се сблъскват при просто участие в масови спортове, чрез програми за обучение, разработени от специалисти с опит в приобщаването на хора в неравностойно положение.

Цел 3: Насърчаване на подобрения в предоставянето на услуги чрез повишаване на обществената осведоменост и развитие на ефективни партньорства между ключови заинтересовани страни (семейства, социални и младежки работници, учители по специално образование, доброволци, спортни клубове, неправителствени организации, участващи в предоставянето на услуги, социални партньори, доставчици на образование и обучение) за постигане на резултати на място.

Очаквани резултати от проекта:

Компетентностите и уменията на професионалистите, работещи в тясно сътрудничество с целевата група, ще бъдат значително засилени чрез програми за обучение, разработени със специалисти по темата, като по този начин ще се насърчи ефективността.

Участието в масови спортове на хора в неравностойно положение ще бъде засилено чрез популяризиране на идеята, че спортът е за всеки. Чрез разработването на нови програми за обучение, разработени с целевата група, и като се вземат предвид и установените съоръжения и специалисти, услугите ще могат да се предлагат на по-широка публика.

Сътрудничеството между местните НПО ще бъде засилено чрез целенасочени мрежи и дейности за изграждане на партньорство, като те ще имат ясна цел да доведат целевите групи към активно участие в масовия спорт.

Основните заинтересовани страни ще могат да се възползват, тъй като проектът ще предостави препоръки и ще помогне за подобряване на ноу-хау и рамките за услуги, които са необходими за възпроизвеждане на най-добрите практики.

Информираността на заинтересованите страни и обществеността ще бъде повишена чрез насърчаване на доброволци, за да се пропагандира необходимостта от включване на хората в неравностойно положение и ще се проведат събития за повишаване на осведомеността с цел премахване на предразсъдъците и поведенческите бариери, възпрепятстващи проектните целевите групи от това да участват във всеки масов спорт.

1. Анализи на ситуацията в **Италия:**

Погледнато само в цифри, през 2018 г. се изчислява, че над **1,8 милиона** семейства са живели в състояние на абсолютна бедност (това означава, че имат нужда от основни ресурси като храна, вода, дом, дрехи, лекарства.), което е общо около **5 милиона** лица (8,4% от населението), докато над **3 милиона** семейства са живели в състояние на относителна бедност (това е невъзможността за използване на стоки или услуги спрямо средния доход на глава от населението на дадена държава; следователно тези в относителната бедност все още могат да имат минимума, необходим за оцеляване, но да не се възползват от всички възможности и услуги, налични в дадена държава), отнасящо се за общо **9 милиона** души (15% от населението). Честотата на бедност на италианска територия е концентрирана главно в южната част.

По отношение на уврежданията са изчислени около 13 милиона и 177 хиляди

Това е оценка, съставена от хора на 15 и повече години, които изглежда имат много широк спектър от увреждания, определени като функционални ограничения, увреждане или сериозна хронична болест.

Това определение включва различни видове увреждания, вариращи от максимална степен на трудност в основните функции на ежедневието, до по-леки ограничения, като хронични заболявания като диабет, сърдечни заболявания, сенилна деменция или поведенчески разстройства.

Що се отнася до хората в неравностойно положение поради техните социално-релационни условия, в Италия броят на хората, социално изключени поради причини на престъпления и наркотици, продължава да нараства, бездомните хора са над 50 000 (главно в северната част на страната) и има около 200 000 бежанци, които имат сериозни затруднения да бъдат социално включени.

Последната тема ще бъде разгледана по-късно.

Една от основните причини за изключването е именно невъзможността за активно участие в социалния живот (поради причини на бедност, увреждане и всички тези причини, посочени по-горе).

Целта на нашето общество трябва да бъде да създаде условия за насърчаване на развитието на всички потенциали на човека, да насърчи реализацията на неговите / нейните права, осъзнаването на неговите / нейните социални задължения като гражданин, както и да осигури функционирането на всичките му/й способности.

Има годишен доклад, който измерва степента на включване в света, който се нарича WeWorld Index. Окончателното класиране е резултат от оценката на напредъка на дадена държава, получена чрез наблюдение на условията на живот на субектите, изложени на най-голям риск от изключване, чрез

[1] ISTITUTO NAZIONALE DI STATISTICA, Le statistiche dell'Istat sulla povertà 2018, available at https://www.istat.it/it/files/2019/06/La-povert%C3%A0-in-Italia-2018.pdf

[2] ISTITUTO NAZIONALE DI STATISTICA, Inclusione sociale delle persone con limitazioni funzionali, invalidità o cronicità gravi, 2015, available at https://www.istat.it/it/archivio/165366

1. Анализи на ситуацията в **Италия:**

анализ на различни икономически и социални показатели. Докладът използва 34 показателя, не само икономически, но и социални, 14 от които се отнасят до контекста, в който живеят децата: околна среда, достъп до вода, наличие или отсъствие на конфликти, демокрация ... Има и около 20 показателя, които се отнасят до областите на непълнолетните и социалните нужди на жените. Включването е предвидено в новаторски смисъл в перспективата на Целите за устойчиво развитие. То засяга не само икономическата сфера, но и всички измерения на социалната: образователна, икономическа, здравна, културна, политическа, екологична и т.н.

В Италия включването е класифицирано само като „достатъчно" в сравнение с „доброто включване" на повечето големи европейски държави.

Включването на жени, юноши и деца например, които са изложени на по-голям риск от социално изключване и бедност от възрастните мъже, в Италия не се подобрява; всъщност няма съществени положителни промени в контекста на половото и детското насилие и включването на жените остава ограничено на икономическо и социално ниво. Италия, 27-ма с 57 точки, е по-лошо класирана от основните европейски демокрации - Франция е 12-та, Германия - 14-та, Великобритания - 16-а, но също така България 24-та, Чехия - 19-та и Португалия - 20-та.

Ако по отношение на здравето, човешкия и икономически капитал Италия продължава да се възползва от средни позитиви, същото не може да се каже за икономическото включване на жените и включването на младите хора в света на труда. За 5 години показателите за безопасност на околната среда се влошават, а показателите, свързани с половото и детско насилие, не се подобряват.

Само като се съсредоточи върху популяризирането на социалните политики, насочени към насърчаване на икономическото и политическото приобщаване на всички, поддържането на младите ученици в образованието, намаляването на равнището на безработица и по-голямото внимание към устойчивостта на околната среда, особено в периферните райони и сред хората в неравностойно положение, Италия може да се надява за връщане към нивата на основните европейски демокрации.

Както изглеждат нещата в момента, ясно е, че в Италия е необходимо да се реализират възможно най-много дейности, насочени към приобщаване. Едно от средствата може да бъде спортът.
Ако от една страна понятието спорт винаги е пораждало идеята за телесност, днес то може да се счита и за централен елемент на социалните политики, на системата за социално подпомагане, като вектор на психо-физическо и

[3] WE WORLD ONLUS, We world index 2019, 2019, available at https://www.weworld.it/index2019/

1. Анализи на ситуацията в **Италия:**

по-общо здраве. Последната концепция, която обхваща множество измерения на нашия живот, точно идентифицира потенциала на спорта.

Всъщност благосъстоянието, разбирано по холистичен начин и в съответствие с дефиницията на Световната здравна организация, включва физическо, ментално и духовно здраве, но също така и реализиране на индивидуални потенциали по отношение на взаимоотношенията и социалните очаквания, разбирани като изпълнение на човешката роля в контекста на живота.

[3] WE WORLD ONLUS, We world index 2019, 2019, available at https://www.weworld.it/index2019/

1. 1. Анализи на ситуацията в

България:

Ситуацията в България по отношение на възможностите за активно включване на социално онеправдани групи в редовни спортни дейности се определя от няколко аспекта:

Наличие на спортна инфраструктура за практикуване на масов спорт

2. Наличие на спортни и социални специалисти, отворени спортни клубове и организации за информиране, популяризиране, организиране и провеждане на такива дейности

3. Наличие на икономически, географски, социални и други затруднения.

1. По отношение на спортната инфраструктура за практикуване на масов спорт, ситуацията е крайно незадоволителна по отношение на достъпността, социалната ориентация и идеята за масовост, а в градовете извън София, предимно малките населени места - по отношение на наличието на такава инфраструктура. Липсата на адекватна политика за развитие на масовия спорт засяга не само обикновените граждани, но още повече гражданите с увреждания, от малцинствен произход, в тежко икономическо и социално положение, младежите и т.н.

2. По отношение на спортните и социални специалисти, отворени спортни клубове и организации за информиране, популяризиране, организиране и провеждане на такива дейности - например спортните клубове в България работят за по-добра визия на своя продукт (резултати на терена, финансови резултати), като цяло те не работят толкова за самия спорт и за добрите социални примери, които хората - и най-вече младите хора - могат да постигнат и някои от тях постигат чрез спорт. Спортът може да бъде инструмент за включване в началото, но след това може да бъде възможност за кариера или златен положителен навик през целия живот.
Най-важните фактори за успешното развитие на идеята за все повече масовост (включително при различни онеправдани социални групи) са инфраструктурата и квалифицираните спортни треньори (специалисти) - добри педагози. Има много примери, че талантът / потенциалът на децата / младежите се изразява различно при различни условия – съответно много по-добре при добри условия (като инфраструктура, треньори, морална подкрепа и т.н.). За съжаление има много примери, когато талантливите младежи не развиват своя спортен потенциал / или не се включват в обществото само поради липса на добри условия за това. Ето защо за нас основните и най-важни условия за успешна работа на спортен клуб по отношение на програмата му за развитие са спортната инфраструктура и квалифицираните треньори.

1. 1. Анализи на ситуацията в

България:

Има много фактори зад икономическите, географските, социалните и други затруднения. Например икономическите и финансови условия за редовни упражнения или дори веднъж са едни от основните ограничителни причини (и това при условие, че въобще е налице подходящата инфраструктура и спортни съоръжения). Втората ограничителна причина, която също обхваща голяма част от обикновените граждани, младежите и тези, изложени на риск от социално изключване (поради различни уязвимости), е географската - и по-специално непропорционалните спортни възможности в големия град и малките населени места. Социалните затруднения са свързани както с икономически, така и с определени модели на общността, недостатъчни условия за социални взаимодействия и т.н.

1.Анализи на ситуацията в

Македония:

Спортът е мощен инструмент за включване на всички. Това е едно от полетата, където всеки може да се почувства истински. Правилната комбинация от спорт и упражняване на различни умения, свързани със спорта, може да бъде изключително важна и полезна за развитието на всеки. Както е навсякъде по света, така и в Македония, спортът е и може да се използва като начин за социално включване. Спортът наистина е за всеки. За деца и младежи, за хора в активна възраст и по-възрастни хора, за хора с физически и интелектуални увреждания. С добра организация, логистика и ресурси може да се създаде пространство за участието на всички в спорта. В Македония институциите, които развиват спорта и отговарят за включването на всички чрез различни програми и стратегии, са Министерството на образованието, Министерството на труда и социалната политика, Агенцията за младежта и спорта, общините, както и различни спортни клубове и асоциации. Чрез различни програми те имат за цел да увеличат участието на всички групи. Съгласно Закона за спорта, от обществен интерес е в областта на спорта да се насърчават спортни дейности за деца и младежи в рамките на националните спортни федерации; организиране и провеждане на спортна подготовка и състезания за тренировка на спортисти за постигане на върхови спортни резултати; насърчаване на реализацията на програмите на спортните федерации; насърчаване и съдействие за организиране на спортни събития и прояви; поддържане и експлоатация на съществуващи и планиране и изграждане на нови спортни съоръжения от обществен интерес; здравни грижи, пенсионно и инвалидно осигуряване, застраховане, застраховане за злополука и рискове.

Чрез Агенцията за младежта и спорта като компетентна институция в тази област са реализирани инфраструктурни проекти, които имат за цел да подобрят възможността за практикуване на спортни умения.

През последните години бяха построени следните съоръжения: изкуствена скала (построена през 2012 г.), **35 спортни зали, 50 спомагателни футболни игрища, 100 многофункционални детски площадки и 100 тенис корта.**

Целта е да се осигури безплатно използване на спортни съоръжения, така че всеки да може да изгради здравословен начин на живот. Чрез други правни решения и стратегии Агенцията подпомага развитието на спорта сред младите хора. Инвестициите в инфраструктура, стипендии и други видове подкрепа са насочени към подобряване на участието в спорта за всички.

Що се отнася до участието на маргинализирани и уязвими групи, в допълнение към Агенцията с техни проекти участват и Министерството на труда и социалната политика, както и националните федерации и асоциации. Въпреки че през последните години и международните фондове отвориха възможности за

1.Анализи на ситуацията в

Македония:

практикуване на спорт за тези групи, са необходими допълнителни усилия, за да се даде възможност за пълноценно включване на тези хора чрез спорта. Необходима е допълнителна инфраструктура, ресурси и обучени хора, които да помогнат на тези групи да реализират напълно своите права.

Освен това е необходима Национална стратегия, която да реши включването на тези групи не само в спорта, но и във всички други сфери на социалния живот.

2.Целеви групи

По принцип целевите групи на проекта са различни хора от групи в уязвимо и неравностойно положение, разпределени по различни характеристики - хора със социално-икономически затруднения, хора с увреждания и хора с мигрантски произход. Въпреки че няма конституционна дефиниция на „лица в неравностойно положение“, хората, които попадат в тази категория, са:

Хора, които изпитват финансови затруднения (бедни, лишени от средства за оцеляване)

Хора, които поради физически или психически условия, страдат от ситуация на крехкост и слабост (като хора с увреждания или не-самодостатъчни възрастни хора)

Хора, които са в неравностойно положение поради социално-релационни фактори (примери могат да бъдат хора с криминални прояви, изоставени непълнолетни, бежанци)

Условията в неравностойно положение могат да бъдат до известна степен временни, да се отнасят до даден субект само за определен период от време (например затворници или тези, които нямат финансова издръжка) или могат да бъдат постоянни, вследствие състояние на увреждане, произтичащо от нелечими физически или психически фактори. Като цяло по този начин в Италия **четири** групи в неравностойно положение са юридически идентифицирани. Те са резултат от **ментални фактори, физически фактори, икономически фактори и социално-релационни фактори.**

3. Достъпен спорт; примери, препоръки и добри практики

Истината е, че спортът не винаги е достъпен за всички и това важи особено за хора в неравностойно положение или за хора, които са социално изключени поради различни причини.

Спортът е средство за включване, участие и социална агрегация, както и инструмент за психофизическо благосъстояние и превенция. Освен това, той играе основна социална роля като инструмент за образование и обучение, който позволява развитието на умения, силно необходими за балансирания растеж на всеки индивид.

ИТАЛИАНСКИ ПРИМЕРИ, ПРЕПОРЪКИ И ДОБРИ ПРАКТИКИ В ПРОЕКТА PAIS

Разрушаването на социалните, културните и икономическите бариери между италианските и чуждестранните граждани и насърчаването на социалното приобщаване на мигрантите, търсещите убежище и притежателите на международна закрила е един от големите въпроси, по които се нуждаят от нови инициативи за положителни решения.

Има най-малко три фактора, които се появяват като бариери пред достъпа до положителен спорт:

1. някои социални групи могат да се окажат особено трудни за приемането на положителните ценности на интеграцията поради влиянието на приписваната им социална категория и културен произход

2. на определени социални групи може да бъде възпрепятстван достъпът до качествени спортове поради все още спомагателното значение, приписвано на физическото възпитание на училищно ниво, както и поради високите разходи за извънкласен спорт

3. съществен елемент е именно дидактиката на спорта, която ще трябва да преодолее изключителната логика на специализациите и да се превърне в движеща сила за социално благополучие.

Що се отнася до последната точка, тя обяснява защо е необходимо да се подобрят уменията, образованието и квалификацията на треньорите и спортния персонал чрез формално и неформално образование.

БЪЛГАРСКИ ПРИМЕРИ, ПРЕПОРЪКИ И ДОБРИ ПРАКТИКИ В ПРОЕКТА

По отношение на здравословния начин на живот и редовното упражняване на хора със социално-икономически затруднения, България е сред страните с недостатъчно добри условия. Социално-икономическите трудности съпътстват голяма част от населението, особено в по-малките населени места. Разбира се, в София има повече и по-добри условия за практикуване на масов спорт и водене на здравословен начин на живот, но в други градове има много пречки за това - липса на инфраструктура и събития за масов спорт, финансови затруднения, липса на квалифицирани обучители и треньори и др. За да стигнем до

3. Достъпен спорт; примери, препоръки и добри практики

същността на проблема и да достигнем до възможно най-много хора, млади хора и организации (и да имаме по-значим ефект на места, които се нуждаят), решихме да организираме нашите събития като приоритет извън София.

За да допринесем за по-активното включване на хора със социално-икономически затруднения и млади хора от различни части на България в редовни упражнения за спорт и здраве, ние създадохме редица спортни инициативи, съчетаващи теоретично и практическо въздействие. Инициативите направиха редица спортно-здравни семинари и спортни тренировки на открито в различни региони на страната - селата Китен и Върбен (малко село в слабо развит регион, където хората нямат условия за спорт), както и градовете на Враца (част от най-бедния регион в ЕС - северозападната част на България, предимно в неравностойно положение по географски и социален (икономически) признак) и София.

Основните цели на дейностите бяха:

1. Противодействие и превантивно действие по отношение на риска от социално изключване поради различни фактори: географска, икономическа, социална или етническа уязвимост

2. Развиване на младежкото предприемачество и осведомеността за възможностите на ЕС (чрез програмни модули)

3. Насърчаване на активен и здравословен начин на живот

4. Създаване на възможност за допълнителна социална общност и нови приятелства.

Двудневните уъркшопове по проекта PAIS, чиято цел бе да насърчи активното включване на хора, неравномерно ангажирани в развлекателни и спортни дейности, се отличаваха с няколко важни неща:

- голям интерес към темите и приложенията от страна на младите хора от различни части на България, предимно в неравностойно положение поради географски и социален (икономически) признак

- участие на над 50 (общо) избрани младежи, които прекараха уикендите заедно и имаха възможност да се опознаят, да научат повече за включените теми и да играят много различни спортове

- активно участие на всички участници по време на семинари, дискусии, спортни дейности, културна вечер и др.

- чрез участието на представители на организации и спортни клубове, участващи в семинара и представляващи различни спортове, младежите имаха възможност да научат повече и да практикуват нови спортове, да обсъдят възможности и конкретни идеи, както и предложения за бъдещи действия в тази посока.

- в края на дейностите всички млади хора изразиха задоволството

3. Достъпен спорт; примери, препоръки и добри практики

си от семинара, оцениха програмата и нейното изпълнение, както и цялостната рамка на проекта.

По време на дейностите формирахме важни партньорства с Българска младежка асоциация, Младежки център Враца, Врачански клуб по колоездене, Хербалкан здравословно общество, представители на различни младежки и спортни организации, неформални младежки групи и др.

Програмата на спортните дейности включваше демонстрации и спортни игри по:

1. Основни физически упражнения
2. Уличен фитнес
3. Фризби
4. Футбол
5. Тенис на маса
6. Колоездене
7. Туристически обиколки
8. Плуване
9. Дискусия и (само) оценка

МАКЕДОНСКИ ПРИМЕРИ, ПРЕПОРЪКИ И ДОБРИ ПРАКТИКИ В ПРОЕКТА PAIS

Когато обсъждаме равните възможности за практикуване на масови спортове в Македония, трябва да вземем предвид няколко ключови момента.

Първо - Македония е една от страните в Европа с най-нисък жизнен стандарт.

Второ - в момента Македония е на 43-та позиция от 50 страни в Европа по номинален БВП.

Трето - според Доклада за човешкото развитие за 2019 г. Неравенства в човешкото развитие[1] , Македония има значително неравенство от 10,5% в образованието и 20,3% в доходите.

Неравенството между половете също е един от най-важните проблеми за нашата цел в проекта PAIS. БНД на глава от населението за мъже е двойно по-голям от този за жените. Процентът на участие на работната сила е 42,7 за жените и 67,5 за мъжете. Трябва също да вземем предвид факта, че за да направим по-сериозни изследвания по която и да е тема, липсват данни за населението в Македония. Според скорошна статия[2] населението е загадка. Най-скорошната цифра от преброяване, която се използва широко е от 2002 г.

Според нашето изследване, когато наблюдаваме маргинализирани групи, можем да заключим и да ги разделим на няколко категории. Тези, които имат социално-икономически затруднения, пречки, свързани с пола и пречки по отношение на доходите, образованието и възможностите за кариера, разбира се и етническата принадлежност, тъй като Македония е мултиетническо общество.

Трябва да се отбележи като важно, че не обсъждаме частта от населението, която живее с някакви физически или ментални увреждания. Ще цитираме изследователска статия, публикувана през 2017 г. от Хелзинкския комитет за правата на човека на Република Македония[3].

[1]UNDP Human Development Report 2019 Inequalities in Human Development in the 21st Century Briefing note for countries on the 2019 Human Development Report Macedonia
[2]https://balkaninsight.com/2020/05/14/wildly-wrong-north-macedonias-population-mystery/
[3]https://mhc.org.mk/wp-content/uploads/2017/11/Analysis-of-the-situation-of-people-with-physical-disabilities-in-the-Republic-of-Macedonia.pdf

3. Достъпен спорт; примери, препоръки и добри практики

„Въпреки солидната правна рамка, голям брой публични и частни съоръжения не осигуряват физическа достъпност и не предлагат информация и услуги по достъпен начин в съответствие с CRPD. Подобна тенденция води до по-нататъшно изключване на тези граждани при реализирането на техните социални, икономически и културни права.

Поради традиционната матрица в нашето общество, доставчиците на първична грижа за специфичните нужди на своите деца са най-често жени, т.е. майки, които са основните носители на системата за грижи. Следователно жените с увреждания, които също са майки, често не искат да бъдат възприемани като „тежест“, така че те биха могли да се откажат от правото на практическа помощ и подкрепа, предлагана в системата, за да осигурят възможността да бъдат приети като доставчици на грижи.

Съществуващите политики често се фокусират върху увреждането като унитарна концепция, където традиционно се използва неутрален по пол подход по въпроса. Това, което те не успяват да разгледат, е дискриминацията на множество основания, с която жените се сблъскват поради своя пол, като хора с увреждания, като членове на различни етнически, възрастови или образователни групи и често са по-бедни и по-малко активни от мъжете с увреждания в подобни обстоятелства. "

Всички цитирани заключения са приложими, когато поставяме практикуването на спорта като дейност.

Освен това проектът изследва възможностите за практикуване на спорт на деца и младежи, които живеят в домакинство със самотни родители. Без значение от социално-икономическия произход на домакинството със самотни родители. Според публикация от 2018 г. от конференцията GEOBALCANICA[4] процентът на разводите се е повишил с 4 пъти през периода от 1991 до 2016 г. Или от всеки 1000 брака имахме 32 развода през 1991 г. и 150 през 2016 г. Не могат да бъдат намерени актуализирани надеждни данни, но неофициално процентът на разводите през 2019 г. е дори по-висок.

Можем да заключим, че много голям процент от населението в Македония живее в разделено неравностойно състояние.

Като се имат предвид всички данни и изследвания, цитирани по-горе, голяма част от населението може да бъде класифицирано като маргинализирано. Особено тези две категории:

- Хора с физически или умствени увреждания,
- Жени - самотни майки и разведени

За целите на екипа по проекта PAIS водещата организация Django се фокусира върху тези две маргинализирани групи, които не присъстваха в целите на другите партньори.

Първата маргинализирана групова част от населението,

4 https://www.researchgate.net/publication/327855472_DIVORCED_MARRIAGES_IN_THE_REPUBLIC_OF_MACEDONIA_REGIONAL_ANALYSES_OF_THE_FREQUENCY

3. Достъпен спорт; примери, препоръки и добри практики

която беше целта на проекта PAIS бяха деца, младежи и възрастни с увредено зрение. Те имат предимно физически, но често както физически, така и умствени увреждания. Най-голямата пречка за участие в спорт пред тях е общата достъпност до закрити съоръжения или места за отдих на открито. В повечето случаи такива изобщо няма.

Чрез първия семинар това препятствие беше потвърдено от националната асоциация за спорт на хората със зрителни увреждания. Въпреки че е възможно да се посещават някои специфични спортни дейности, като например футбол за хора със зрителни увреждания, основно препятствие за това е простото транспортиране до това съоръжение, което разполага с необходимото оборудване за дейността, и обратно. Същото беше потвърдено и за туристическите пътеки на популярната планина близо до столицата Скопие. Тази група млади и възрастни просто искаха да могат да отидат сами до предпочитаното от тях спортно съоръжение. В повечето случаи това е невъзможно поради инфраструктурата на място (говорим за столицата на страната) или транспортните възможности често са ограничени, така че те могат да бъдат физически активни само в близост до дома си.

Основните цели на спортните събития бяха:

•Да покажат, че има групи, които са маргинализирани и са под сянката на „нормалните“ програми за упражнения, съоръжения и дейности на открито.

•Да предлагат дейност за маргинализираната група, която е достъпна, но не е видима за тях.

• Да се забавляват с други хора с еднакво мислене.

Проектът PAIS направи събитие с млади хора с увредено зрение. Те караха стационарни велосипеди. Преди уроците бяха дадени инструкции на участниците, но те тренираха с редовната група във фитнеса. Други събития бяха направени по време на открито изложение за здраве, фитнес и уелнес, където целевите групи могат да видят и да участват в дейностите. Темата на събитията беше „Нека да станем физически“. Пред участниците в избраната група в неравностойно положение бяха представени различни възможности за участие в спортни дейности, като в този случай присъстваха както самотни родители, така и групи със зрителни увреждания.

Последното събитие беше организирано след блокирането по време на пандемията COVID-19, която тогава доминираше и все още доминира във всички аспекти на живота и наличните спортни дейности.

Група младежи в неравностойно положение, които живеят в домакинство със самотен родител, имаха възможност да играят тенис с възрастен в смесен двойков формат. И младите, и възрастните хора играеха и споделяха опит.

3. Достъпен спорт; примери, препоръки и добри практики

За да обобщим, населението като цяло в Македония може да се третира като население в неравностойно положение. В резултат на това имаме много групи, които са изключени от редовното участие в образованието, работната сила, здравните услуги и почти всички ежедневни дейности.

Спортът като място за развитие и отвличане на вниманието от тежката реалност не трябва да има допълнителна бариера за практикуване. Спортът има силата да помага на младежите, децата, възрастните и възрастните хора, само ако всички те имат един и същ основен, елементарен достъп да го практикуват.